

КАФЕДРА КОНЦЕРТМЕЙСТЕРСТВА

Концертмейстерський клас

Освітній ступінь

Магістр

Спеціальність

025 Музичне мистецтво

Освітньо-наукова програма

«Музичне мистецтво»
Фортепіано

Статус

обов'язкова

Форма контролю

іспит/залік/державна
атестація

Курс	1,2
Семестр	1,2,3,4

ECTS	6
Годин	180
Індивідуальні заняття	64
Самостійна робота	116

Інформація про викладача

ПІБ	Луковська Світлана Володимирівна, кандидат мистецтвознавства, доцент, зав. кафедри концертмейстерства НМАУ ім. П.Чайковського
Профіль викладача	
e-mail	lukovskasveta@gmail.com

Анотація навчальної дисципліни

Клас концертмейстерської майстерності є ґрунтовним в підготовці студента - піаніста до практичної діяльності в якості концертмейстера в оперних театрах, вокальних, оркестрових та диригентських (симфонічних та хорових) класах музичних навчальних закладів, а також до роботи в якості акомпаніатора в філармоніях, на радіо та телебаченні.

Основною метою в справі навчання концертмейстерській майстерності є виховання у студента творчого відношення до виконання фортепіанних партій у відповідності до принципів ансамблевого виконавства, розвиток практичних навичок, необхідних для концертмейстерської роботи у всіх її проявах, в тому числі уміння акомпанувати з листа та в транспорті.

На протязі року навчання концертмейстерській майстерності студент вивчає та виконує вокальну, інструментальну та оперну літературу різних епох, стилів та жанрів.

Основними **завданнями** концертмейстерського класу є:

- використання та удосконалення навичок концертмейстерської роботи в класі та на концертній естраді;
- засвоєння специфіки роботи в вокальних, інструментальних, диригентських класах, класі оперної підготовки;
- оволодіння методикою концертмейстерської роботи з виконавцем
- на різних етапах підготовки навчального та концертного репертуару;
- надбання досвіду підготовки концертних програм в стилі строки;
- удосконалення методики концертмейстерської роботи з виконавцем
- на різних щаблях підготовки навчального та концертного репертуару;

- удосконалення навичок читання з аркуша та транспонування;
- оволодіння в достатньому обсязі оперним та концертно-камерним репертуаром;
- цілеспрямоване вивчення спеціальної літератури з питань концертмейстерської роботи.

Програма концертмейстерського класу має такі розділи:

1. Вокальний акомпанемент, в якому вивчаються та виконуються романси та пісні для голосу з фортепіано, вокальні цикли.
2. Інструментальний акомпанемент та концертмейстерська робота з виконавцем, в якому виконується література для струнних, духових та народних інструментів в супроводі фортепіано (або з оркестром в перекладі для фортепіано).
3. Оркестровий акомпанемент в перекладі для фортепіано (оперні арії, інструментальні концерти, п'єси для інструменту в супроводі оркестру).
4. Концертмейстерський показ оперного клавіру.
5. Самостійна робота по вивченню вокальних та інструментальних творів з солістами.

В першому розділі передбачається **удосконалення** студентом **знань** та **навичок** в галузі вокального акомпанементу та концертмейстерської роботи зі співаками.

Студент **повинен**:

- **уміти** акомпанувати співакам на концертній естраді, акомпанувати з листа та в транспорті;
- **отримати** досвід концертмейстерської роботи по вивченню зі співаками концертно - камерного репертуару;
- **знати** в широкому обсязі вокальну концертно - камерну літературу.

В процесі роботи в концертмейстерському класі перед студентом слід ставити весь комплекс виконавських завдань. При цьому необхідно окремо підкреслити, що партія фортепіано в акомпанементі є підпорядкованою законам ансамблевого виконання. Вона є не тільки гармонійною та ритмічною опорою солісту, але і сприяє глибинному розкриттю змісту твору.

Особливістю вокального акомпанементу є підпорядкованість фортепіанної партії сольній, виконання її в певних звукових градаціях, які створюють умови для досконалого виявлення всіх виконавських можливостей соліста. Від акомпаніатора в певній мірі залежить творчий стан соліста, його настрої, артистичний підйом, точність інтерпретації твору в цілому.

Звучання фортепіанної партії, тембр, динаміка, педалізація, агогіка повинні бути засобами втілення виконавського плану, створеного внаслідок сумісної роботи з солістом. З тою ж метою необхідно вимагати від студента повного засвоєння вокальної партії та літературного тексту, що надасть йому можливість розуміння всього твору в цілому.

Поряд з цим слід розвивати у студента такі професійні якості концертмейстера, як уміння приготувати програму в стислі строки та з мінімальною кількістю репетицій.

На протязі занять студента в класі основна кількість часу відводиться на роботу зі співаком. В процесі роботи над вокальними творами студент **отримує знання** класифікації голосів, діапазону та теситури, дихання, рухомості голосу, виразності, дикції та артикуляції тощо. Особлива увага приділяється синтезу музики та літературного тексту.

В процесі роботи над вивченням вокальних партій зі співаками студент разом з виконанням фортепіанної партії **повинен** уважно слідкувати за інтонацією та ритмічною чіткістю виконання партії співаком, контролювати дикційну виразність промовлення тексту, розстановку дихання, фразування, разом зі співаком розбирати зміст твору, і, як результат - створювати високохудожній ансамбль.

Другий розділ програми передбачає підготовку студента для роботи з виконавцями - інструменталістами. До цього розділу входить:

удосконалення студентом **практичних навичок** інструментального акомпанементу;

придбання досвіду практичної роботи по вивченню з інструменталістами концертного репертуару;

знання інструментальної літератури українських та зарубіжних композиторів різних епох, стилів та жанрів.

Заняття в класі проходять при участі виконавців на різних оркестрових інструментах.

З метою досягнення повного ансамблю при роботі з інструменталістом студент **повинен**:

усвідомлювати загальний виконавський план соліста;

досконало знати партію соліста (для цього необхідно вимагати від студента ретельного ознайомлення з партією інструменталіста, в процесі самостійної роботи програвуючи її на фортепіано);

уміти різноманітності звучання фортепіано (динаміка, педалізація, регістрові фарби) у відповідності з особливостями конкретного інструменту (тембр, сила звуку, технічні можливості), а також виконавськими даними соліста;

знати основні прийоми гри на оркестрових інструментах - штрихи, специфіка дихання у духовиків та інше.

Наступний розділ програми передбачає засвоєння студентом специфіки оркестрового звучання - ритмічну організованість, темброве багатство різних оркестрових інструментів, особливості зняття звуку на паузах тощо. При роботі над вивченням оркестрової музики, будь то інструментальний концерт або арія з опери, студент **повинен уміти** відтворити на фортепіано різноманітність тембрового звучання оркестру у відповідності зі специфікою звучання оркестрових інструментів, оркестрові штрихи.

Основним завданням четвертого розділу програми є підготовка студента до роботи в якості оперного концертмейстера, яка потребує набуття ним суто специфічних навичок. Оскільки клавір опери - це переклад оркестрової партитури для виконання на' фортепіано, то одним з найважливіх завдань концертмейстера є вміння передати засобами фортепіано багатогранність звукової палітри всіх інструментів оркестру.

При роботі над вивченням оперного клавіру студент **повинен:**

знати класифікацію голосів всіх дійових осіб вистави, історію створення опери, специфіку роботи оперного концертмейстера, термінологію, знати всі вступи дійових осіб вистави, показувати їх солістам, підспівувати репліки інших солістів;

уміти співати будь яку партію ансамблю, партію хору грати на фортепіано. Працюючи над клавіром опери студент **повинен** ознайомитись з партитурою з метою максимального приближення звучання фортепіано до звучання оркестру.

Перелік тем індивідуальних занять

Модуль I Оперні та інструментальні твори

Змістовний модуль 1.

Оркестровий акомпанемент в перекладанні для фортепіано(розгорнуті арії, оперні сцени, інструментальні концерти)

Тема 1. Визначення особливостей інтерпретації двох різнохарактерних оперних арій та специфіки відтворення оркестрового інструментарію.

Тема 2. Особливості акомпанування оркестрового супроводу інструментального концерту.

Тема 3. Опрацювання специфіки жанрово-стильових особливостей творів та виконавської інтерпретації.

Змістовний модуль 2. Фортепіанний супровід у вокальних циклах.

Тема 1. Жанрово-стильові особливості вокального циклу.

Тема 2. Виявлення композиційних аспектів інтерпретації розгорнутих творів.

Тема 3. Артистичне втілення художнього змісту твору в партії супроводу.

Змістовний модуль 3. Концертмейстерський показ оперного клавіру.

Тема 1. Виявлення специфіки виконання оперного клавіру.

Тема 2. Складові професійного концертмейстерського показу оперного клавіру: технічні та інтерпретаційні складності.

Тема 3. Опанування якісного одночасного виконання оркестрової партитури з власним співом.

Тема 4. Опрацювання спеціальної літератури у підготовці до колоквиуму.

Модуль II Концертна програма

Змістовний модуль 4 Вокальні дуети.

Тема 1. Специфіка виконання партії супроводу у вокальному дуєті.

Тема 2. Опанування особливостями балансу в ансамблевому звучанні твору.
Тема 3. Опрацювання художньо-образної єдності інтерпретації виконання.
Тема 4. Особливості роботи з двома солістами різномелодичного забарвлення голосів.
Змістовний модуль 5. Самостійний твір.

Тема 1. Самостійне опрацювання фактурних елементів твору, які непрочитання авторського тексту.
Тема 2. Виявлення специфіки виконання твору.
Тема 3. Опрацювання концепції твору, робота над відтворенням художньо-образного змісту спільної з солістом інтерпретації.
Тема 4. Досягнення переконливої виконавської інтерпретації партії супроводу в ансамблевому виконанні.

Змістовний модуль 6. Концертні виступи.

Тема 1. Визначення концепції державної програми.
Тема 2. Специфіка підготовки розгорнутого концертного виступу у різноманітні художньо-образної та професійно-технічної складових виконання.
Тема 3. Проведення репетицій з солістами.
Тема 4. Артистичне втілення художнього змісту творів у партії супроводу під час концертного виконання.

Форми та технології навчання

Індивідуальні заняття, практична робота з ілюстратором, самостійна робота.

Навчальні ресурси

Потний матеріал відповідного концертмейстерського репертуару, музикознавча та методична література представлена у вільному доступі в бібліотеці та читальній залі Академії. Інструментарій у репетиційних приміщеннях, навчальних аудиторіях, концертних залах Академії надається для проведення занять, репетицій та концертних виступів відповідно до розкладу. За умови дистанційного навчання через протиепідеміологічні заходи, всі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються у відповідну групу MOODLE, Viber, Zoom, Googl disk.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Робота над індивідуальною виконавською програмою, стилем та жанром творів.	10
2.	Практична робота з ілюстратором	10
3.	Самостійна робота	5
4.	Академконцерт	10
5.	Робота над обов'язковим репертуаром	5
6.	Залік	10

7	Екзамен	50
	Всього	100

Критерії оцінювання знань студентів:

Вимоги	Сума балів	Оцінка ECTS	Оцінки за національною шкалою
Студент демонструє у виконанні бездоганний ансамбль з солістом, творчо та вільно використовує набуті знання та навички, володіє всіма складовими частинами партитури твору на професійному рівні	90-100	A	Відмінно
Студент виконує твір на високому художньому та технічному рівні, впевнено веде соліста, демонструючи здобуте диригентське відчуття партитури, але допускає незначні помилки суто технічного характеру	82-89	B	Добре
Студент демонструє досить високий рівень здобутих знань та навичок; демонструє добру обізнаність з особливостями сольної партії; але при цьому допускає деякі розходження в ансамблі з солістом	74-81	C	Добре
Студент виконує твір на досить належному технічному рівні; при цьому допускає при акомпануванні солісту значні порушення метроритму, агогіки, динаміки, педалізації	64-73	D	Задовільно
Студент виконує твір на досить низькому художньому та технічному рівнях; в ансамблі з солістом майже не демонструє набуті знання та навички	60-63	E	Задовільно
Студент виконує партію акомпанементу із значними помилками в нотному тексті; часто зупиняється під час виконання твору; недостатньо знає партію солістів	35-59	FX	Незадовільно
Студент не в змозі відтворити нотний матеріал акомпанементу; не знає партій соліста; не володіє елементарними навичками гри з партнером	0-34	F	Незадовільно

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

Неформальна освіта

Передбачається у межах вивчення навчальної дисципліни участь студентів у міжнародних та вітчизняних музичних фестивалях та конкурсах, концертах. Відвідування культурномистецьких заходів, театрів, мистецьких експозицій та виставок, тощо.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. «Теплі пісні» на вірші Валентини Антонюк для сопрано з фортепіано – 2005. URL: <https://www.reverbNation.com/valeriyantonjuk/song/30285965-valeriy-antonjuk-warm-songs-on>

2. Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів). [підручник / 2-ге вид.] : підручник. К. : LAT & K, 2012. 193 с.
3. Антонюк В. Г. Українська вокальна школа: етнокультурологічний аспект: Монографія. Київ: Українська ідея, 2001. 144 с.
4. Антонюк В. Культура мови у співі та принципи української вокальної орфоєпії. Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського : Музичне виконавство. К., 1999. Вип. 5, кн. 4. С. 38–47.
5. Бабинець Н. Камерно-вокальні твори композиторів Галичини ХІХ ст. для концертмейстерських класів. Навчальний посібник. Львів: ЛДМА ім. М.Лисенка. 2005. 168 с.
6. Бабинець Н. Камерно-вокальні твори композиторів Галичини ХХ ст. для концертмейстерських класів. Навчальний посібник. Львів : Сполом. 2007. 196 с.
7. Бабинець Н. Камерно-вокальні твори сучасних композиторів Галичини для концертмейстерських класів. Навчальний посібник. Львів : Сполом. 2010. 208 с.
8. Баланко О. М. Сучасна українська камерно-вокальна музика як виконавський феномен: навч. посібник. Житомир : Вид. О. О. Євенок, 2018. 208 с.
9. Василь Барвінський в контексті європейської музичної культури. Статті та матеріали / ред.-упор. О.Смоляк. Тернопіль : Астон, 2003. 192 с.
10. Войтех Т. Світова вокальна класика українською, навч.-метод. розробка. Вип.1,2.Київ 2021,2022.
11. Гнидь Б. Історія вокального виконавства К. НМАУ 1997
12. Гордійчук М.М. Левко Ревуцький. На музичних дорогах. Музична Україна. Київ, 1973. С. 123–124.
13. Григор'єва О. Б. Неоромантичні тенденції у творчості Д. Клебанова (на прикладі вокального циклу на вірші Г. Гейне). Вісник ХДАДМ. Харків, 2019. №3. С. 43–49.
14. Ільїн А., Осока О. Оперні твори у системі професійного виховання піаніста (на прикладі опери Ю. Мейтуса “Украдене щастя”». Музичне мистецтво і культура. Випуск №33, том 1. С. 264-275.
15. Камерно-вокальна лірика в класі концертмейстерства : навчально-методичний посібник для студентів мист. навч. закладів культури і мистецтв ІІІ-ІV рівнів акредитації / упор. А.В. Козаченко. К. : НМАУ, 2012. 362 с. : нот.
16. Кияновська Л. В. Барвінський (1888–1963). Українська музична культура. Тернопіль, 2000. С.89–96.
17. Кияновська Л. Еволюція галицької музичної культури ХІХ – ХХст. Тернопіль: Астон, 2000. 339 с.
18. Кияновська Л. Українська музична культура: навч. посібник. Львів : Тріада плюс, 2008. 344 с.
19. Клиш В.Л. Ревуцький – композитор-піаніст. Наукова думка. Київ, 1972. 239 с.
20. Козаренко О. В. Творчість А. Кос-Анатольського в контексті становлення національного музичного стилю. Питання стилю і форми в музиці. Л., 2001. С. 124–127.
21. Козаренко О. Феномен української національної музичної мови. Львів : НТШ, 2000. 284 с.
22. Колесса М. Основи техніки диригування К. Музична Україна 1981
23. Колодуб І. О народно-песенних традиціях української вокальної школи. Музична Україна. Київ, 1984. 47 с.
24. Конончук В. О. Пісенна творчість Анатолія Кос-Анатольського в контексті становлення розважальної музики Галичини : Автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. ЛДМА ім. М. В. Лисенка. 2006. 15 с.
25. Коцюрба Н.Є. Мистецтво концертмейстера: творчий і педагогічний аспект діяльності, Центр міжнародного наукового співробітництва, 2019.т 2 №34
26. Куришев Є.В. Поезія Бориса Грінченка у творчості українських композиторів та виконавців: навчально-репертуарний посібник для студентів ВНЗ. К. : Київ. університет ім. Б. Грінченка, 2013. 208 с.
27. Луковська С., Осока О. Сонет в українській камерно-вокальній музиці. Навч.- метод. посібник. Житомир, 2020. 255 с.
28. Людкевич С. Василь Барвінський. До 30-ліття музичної діяльності. Дослідження, статті, рецензії, виступи / упорядкування З. Штундер. Том. І. Львів : Дивосвіт, 2000. С. 365.

29. Лятошинський Б. Романси 1920-х. / авт.-упоряд. І.Б. Савчук. Ін-т проблем сучасного мистецтва НАМ України. Вид. 2-е, перероб. і виправ. К. ; Ніжин : ПП Лисенко М., 2015. 292 с.
30. Молчанова Т. «Вокальні твори Л.Бетховена у концертмейстерському класі» навч.-метод. розробка. Київ, 1996
31. Молчанова Т. Виховання навику самостійної роботи в класі концертмейстерства. Навч.-метод. розробка. Київ, 1998
32. Молчанова Т. Енциклопедія «Піаністи-акомпаніатори, концертмейстери, артисти камерного та фортепіанного ансамблю»
33. Молчанова Т. Контрольно-кваліфікаційні завдання з предмету «концертмейстерський клас». Навч.-метод.розробка. Київ. 1999.
34. Москаленко В. Музичний твір як текст. Київське музикознавство. Вип.7. Київ. 2001.
35. Н.Ф. Гречишкіна Інверсія притаманного погляду щодо виконання вокального циклу «Галицькі пісні» Левка Ревуцького на сучасному історичному етапі. Вісник» КНУКіМ. Т.6, №1. 2023. С.59-73 <http://artonscene.knukim.edu/ua/issue/view/16554>
36. олчанова Т. 4 випуски «Анотированого бібліографічного вказівника літератури по питанням концертмейстерства»1989,1994,1999,2008.
37. Скоробогатько Н. Нотатки оперного концертмейстера К. Музична Україна 1973
38. Фільц Б. М. Образно-тематические структуры в камерно-вокальном жанре. Музыкальная культура Украинской ССР. М. : Музыка,1979. С. 242–266.
39. Фільц Б. М. Український радянський романс. К. : Наукова думка, 1970. 124 с.